

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Illustrissimi Marchionis Scipionis Maffei Historia
Theologica Dogmatum Et Opinionum De Divina Gratia,
Libero Arbitrio Et Prædestinatione**

Maffei, Scipione

Francofurti ad Mœnum & Moguntiaë, 1756

Liber III. Quo colliguntur loca huc pertinentia, quæ habentur in epistolis S.
Pauli, & Catholicis, vocato in subsidium Augustino cùm res postulat.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95061](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95061)

reorum, humorumque dispositione, à quo quâ ratione non planè penderet morum diversitas, ægrè admodum sciebant explicare. Necteatur itidem ex pervagatâ illâ apud omnes propemodùm opinione de fato, cujus legibus nè ipsum quidem Jovem credebant exemptum. Nihilominus tantæ inter ipsos non fervebant controversiæ, nec tantæ hæc super re fiebant commentationes. Conquiescebant enim in illâ per lumen rationis, communemque hominum consensum manifestatâ veritate, quâ omnes inter populos regitur, atque sustinetur societas; hoc est, mandanda executioni esse media ad consequendum finem; præclare item facta itâ laudem & præmium, uti vituperium, & supplicium, quæ secus fiunt, commereri.

7. NOTARE hic non supersedebimus, dicere quidem S. Paulum: ¹ *Sine penitentia esse donia, & vocationem Dei.* At cum de futurâ damnatione loquitur, non solere eam appellare irrevocabilem. Apud Ezechielem itâ loquitur Dominus: ² *Si autem dixerò impio: morie morieris! & egerit penitentiam à peccato suo... vitâ vivet, & non morietur.* Constituta jam mors erat Ezechiæ, & tamen Deus ³ *adjecit super dies ejus quindecim annos.* Nunciavit Jonas Nivitis jussu Numinis: ⁴ *Adhuc (*) quadraginta dies, & Ninive subvertetur!* Notat Magister noster: *Non... dixit triduo, & Ninive everteretur; si autem penitentiam in isto triduo egeritis, parceret vobis Deus; sed absolute & simpliciter: subvertetur!* Et tamen illi de Dei misericordia non desperantes converterunt se ad penitendum, & pepercit Deus, & Ninive non fuit subversa. Quæ qui-

dem omnia non perinde accipi debent; quasi non foret ordo quidam infallibilis providentiæ, & rerum à Deo dispositarum, prævisarumque series. Sed documentis hæc esse nobis debent, quòd, dum mortalem hanc vitam degimus, semper liceat mutare sortem; ejusque opitulante gratiâ ad dextram se conferre, quia & hoc erit à Deo prævisum. Jacob frater natu minor electus fuit; Esau natu major repudiatus ante, quam nasceretur. Sed quid ad hæc Augustinus in Opere suo adeò celebri, id est in Commentario in Psalterium? Vidimus jam tum: ⁵ *Vult & ipse eligi? fiat minor;* id est, demittat sese, bonusque evadat ut minor; & ipse quoque in electorum censu collocabitur. Videbimus suo loco, quomodo S. Cyrillus, ut ostendat, prædestinationem nihil officere libertati, nos cohortatus fuerit ad orandum Deum, ut nomina nostra scribat; & scripta non amplius expungat: quemadmodum evenit illis, qui suis peccatis ipsius gratiâ excidunt. Habemus in Exodo: ⁶ *Qui peccaverit mihi, delebo eum de libro vitæ.* & in Apocal. *Auferit Deus partem ejus de libro vitæ.* Omnes itaque Deus libro vitæ inseruit: at qui malè vivit, eraditur. Hinc supplex orat Ecclesia: *Ut omnium fidelium nomina beate Prædestinationis liber adscripta retineat.* Denique cum ex Epistolâ hac per Augustinum illustratâ colligere liceat, quam adorabilis sit prædilectio, quam nobis restitam fecit Altissimus, reliquum est, ut juxta doctrinam Principis Apostolorum ⁷ *satagemus, ut per bona opera certam nostram vocationem, & electionem faciamus.*

(1) XI. 29. (2) Ezech. XXX. 14. (3) II. XXXVIII. 5. (4) Jon. III. 4. (*) *adhuc quadraginta secundum hebraum Codicem; at in græco est: adhuc tres.* (5) in Ps. CXXXVI. n. 38. (6) Exod. XXXI. 33. Apoc. XII. 19. (7) 2. Petr. I. 10.

LIBRI SECUNDI FINIS.

HISTORIÆ THEOLOGICÆ

LIBER III.

Quo colliguntur loca hæc pertinentia, quæ habentur in Epistolis S. Pauli, & Catholicis, vocato in subsidium, cum res postulat, Augustino.

IPERGENTIBUS nobis indagare loca hoc in argumento magis dogmatica, atque ad materiam subjectam spectantia, de hominibus à Servatore nostro ante alios electis itâ ad Cor. occurrunt sequentia: ¹ *Quæ stulta sunt mundi, elegit Deus, at confundat sapientes; & infirma mundi elegit Deus, ut confundat fortia.*

2. LEGIMUS ibidem, ² *quod non vidit oculus, nec auris audivit, nec in cor hominis ascenderit, quæ præparavit Deus iis, qui diligunt illum.* Qui præparationis tam faultæ modus subindicatus ab Apostolo sic fuit expositus à nostro Interprete: ³ *Quod oculus non vidit, nec auris audivit, hoc videbunt boni, hoc videbunt pii, hoc videbunt miseri-*

(1) I. Cor. I. 27. (2) II. 9. (3) Serm. 127. n. 11.

corde. Sic & in orationibus Ecclesie imploratur Deus ille, qui diligentibus se bona invisibilia preparavit. Loquens deinde de Ministris ejus, cui crediderunt, advertit Paulus, neque eum, qui plantat, esse aliquid, neque qui rigat, sed qui incrementum dat Deus. ¹ Et postea: Unusquisque autem propriam mercedem accipiet secundum suam laborem, Dei enim adjutores sumus. Repetit paulo post Apostolus, accipiendam mercedem; & alio in capite, obviamur nobis coronam, non marcescibilem quemadmodum victoribus mundanis, sed incorruptam. Quam mercede operationum nostrarum meritis respondente repræsentatur aeterna beatitudo in multis cum veteris, tum novi Testamenti locis. Quod tamen non impedit, quominus omnes sint gratia, donum, & DEI misericordia in radice.

3. CAPITULO QUARTO: Quis enim te discernit? quid autem habes, quod non accepisti? si autem accepisti, quid gloriaris, quasi non accepisti? Saepè in rem suam usus est hoc loco Augustinus adversus Pelagianos; maxime, quando contendebant, nostram esse fidem, non esse acceptam à Deo; non esse merum donum, quod per illam à tot aliis nos discriminaverit; neque ab ejus auxilio voluntatis etiam bonæ principium provenire. ² Quis te discernit? ubi si dixerit homo, fides mea, voluntas mea, bonum opus meum, responderet ei: quid enim habes, quod non accepisti? si autem accepisti, quid gloriaris, quasi non accepisti? Quam ratione verum sit, quod omnia habeamus à Deo, clarius adhuc exponit in lib. de Spir. & Lit. n. 57. Obijciens enim sibi quædam adversus illud: Quid habes, quod non accepisti, siquidem credere, & operari etiam nostrum sit, responderet, cum ipsum liberum arbitrium, quo credimus, & operamur, DEI donum sit, donum etiam ipsius esse, quidquid illo operamur. ³ Nec istam voluntatem, quæ credit Deo, dici potest homo habere, quam non accepit. Quandoquidem vacante Deo surgit de libero arbitrio, quod naturaliter, cum crearetur, accepit. Et deinde: Propterea enim voluntas, quæ credimus dono Dei tribuitur, quia de libero existit arbitrio, quo, cum creavemur, accepimus. In eandem ferè sententiam locutus est S. Hieronymus, cum interpretabatur Paulum ad Ephesios: ⁴ Non, inquit, quod liberum tollatur arbitrium . . . verum quod arbitrii ipsa libertas Deum habeat auctorem. Addidit postea Augustinus, non ideo solum, sed etiam quia sive extrinsecus . . . sive intrinsecus ipse agit Deus, ut velimas, &

credamus. Quæ declaratio in locis omnibus supra dictis subaudienda est.

4. CAPITULO NONO: Si enim volens hoc ago, mercedem habeo. Et mox: Sic currite, ut comprehendatis. In quæ ita Interpres: Omnes, qui recte currunt, comprehendunt; ⁵ id est vel metam, vel palmam, quam eripiunt; non sicut in agone theatro omnes quidem currunt, sed unus accipit palmam. Pergit Paulus: ⁶ Sed castigo corpus meum, & in servitutem redigo, ne forte, cum aliis predicaverim, ipse reprobus efficiar. Non existimabat quippe, salutem suam extra omnem aleam versari, tamen gratia plenus erat adeo singulari.

5. IN subsequente: Fidelis autem Deus, qui non patietur vos tentari supra id, quod potestis; S. Augustinus: Ne timeas, ait, non deserit in tentationibus ille, in quem credidisti; fidelis Deus, qui te non sinit tentari supra, quam potes ferre. Non hoc à me audis: Apostolus dicit. Prosequitur Paulus: Sed faciet etiam cum tentatione proventum. S. Augustinus legit hic: ⁸ Sed faciet cum tentatione etiam exitum; quod videtur conformius Græco. Sub finem Commentarii in Pl. LXII. Et non te sinit tentari supra, quam ferre potes, sed faciet cum tentatione etiam exitum.

6. CAPITULO 12MO docemur, Dominum universi constituisse diversos in Ecclesia gradus: In primo Apostolos, in altero Prophetas, in tertio Doctores, in quarto eos, qui variis dotati sunt donis; commonemurque, non omnes debere Christianos ad Doctorum aspirare subsellia, quorum præcipue munus est Scripturam interpretari. Atque ita deinceps de reliquis. Atqui dixerat apud Jeremiam Dominus, daturum se esse populo suo Pastores, qui eos pascerent scientiâ, & doctrinâ; ⁹ & apud Malachiam: ¹⁰ quod labia Sacerdotis custodient scientiam, & legem requirent ex ore ejus. Videmus, in Esdra pauca facta fuisse sacrorum voluminum apographa, ut soli ea lætarent Hebræi; at ipse, ceterique Levitæ eos legerunt, & interpretati sunt populo universo. ¹¹ Eodem capite habetur hoc dogma: ¹² Nemo potest dicere Dominus Jesus, nisi in Spiritu Sancto; & in penultimo: Gratia autem Dei sum id, quod sum, & gratia ejus in me vacua non fuit; sed abundantius illis omnibus laboravi; non ego autem, sed gratia Dei mecum. S. August. in Epistola quâdam contra Pelagianos: ¹³ Non quia ipse nihil boni agebat, sed quia nihil agebat, si illa non adjuaret. Quibus verbis ostendit, quod non ego tantundem valeat, ac non ego solus, & sine adjutorio.

(1) III. 5. 7. 8. &c. (2) IV. 7. (3) de Sp. & Lit. n. 57. & 60. (4) Hier. in Eph. I. 4. Aug. ibid. n. 60. (5) IX. 16. (6) de perf. Just. n. 19. (7) IX. 27. (8) X. 13. ἀλλὰ παύσει σου τὴν περιεργίαν καὶ τὸν ἔργον σου. XII. 28. Et quorundam quidem posuit Deus in Ecclesia . . . Numquid omnes Doctores? v. Eph. IV. 11. (9) Jer. III. 15. (10) Mat. II. 7. (11) 2. Esdr. VIII. 8. (12) XII. 3. XV. 10. (13) Ep. 186. n. 36.

7. HABEMUS in hac Epistolâ longam commendationem maximæ virtutum christianarum, id est Caritatis; habemus ibidem, sine illâ omnes alias, quin & ipsam usque ad eam fidem, donâque omnia nihil conducere ad salutem æternam. Hujus generis documenta adfert Interpres noster, eaque rursum per alia ejusdem Apostoli ad Caritatem pariter spectantia declarat; finis eorum hic est: ¹ *Manent fides, spes, caritas; tria hæc: major autem horum est Caritas. Item dicit ad Galatas: Per Caritatem servite invicem; omnis enim lex in uno sermone impletur, in eo, quod diliges proximum tuum, tanquam te ipsum. Hoc est, quod ad Romanos ait: Qui diligit alterum, legem implevit. Similia plura subdit, desumpta ex aliis Epistolis, ac denique illud Joannis. In hoc cognovimus, quia diligimus filios Dei, cum Deum diligimus, & præcepta ejus facimus. Hæc est enim dilectio Dei, ut præcepta ejus servemus; & præcepta ejus gravia non sunt. Hinc alio in Opere ² affirmat, Caritatem in SS. Literis tantopere celebratam idem esse, quod bona voluntas, & amor boni. Etiam Legis antiquæ perito illi atque à Servatore interrogato notum erat maximum præceptum: ³ *Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & proximum tuum, sicut te ipsum.* In Ep. ad Rom. postquam dixisset, qui diligit proximum, legem implevit, ⁴ subiungit: *Plenitudo ergo legis est dilectio.* Et in illâ ad Coloss. commendat, ut præ omnibus habeant Caritatem, quod est vinculum perfectionis. ⁵ Habemus in aliâ: ⁶ *Finis autem præcepti est charitas de corde puro, & conscientia bona, & fide non ficta.**

II. IN secundâ ad Cor. ita legimus: ⁷ *Non quod sufficientes sumus cogitare aliquid à nobis quasi ex nobis, sed sufficientia nostra ex Deo est; & cap. 9. Potens est autem Deus omnem gratiam abundare facere in vobis, ut in omnibus semper omnem sufficientiam habentes abundetis in omne opus bonum.* Meminisse jubet in hac ipsâ, quod omnes nos manifestari oporteat ante tribunal Christi, ut referat unusquisque propria corporis, prout gessit; sive bonum, sive malum. Habemusque in eâ exemplum notabile hebraïsmorum, earumque phrasium Scripturæ, quæ horrorem incutiunt earum significatum non intelligentibus; quod eum nempe, qui non noverat peccatum, pro nobis fecerit peccatum, intellige Christum. Hic Interpres noster: ⁸ *Hoc verò, ubi dicitur, Deus ipsum Christum, qui non noverat peccatum, fecisse peccatum,*

non mihi convenientius videtur intelligi, quam Christum factum sacrificium pro peccatis: nam & ipsa in lege peccata appellabantur, quæ pro peccatis offerebantur. Et alio in loco: Pro nobis peccatum fecit, id est sacrificium pro peccatis: Nam & ipsa in lege peccata appellabantur, quæ pro peccatis offerebantur; ac proinde victimæ expiationis. Dicitur etiam ad Gal. III. 13. quod JESUS Christus sit factus pro nobis maledictum; intellige, quod debitam nobis maledictionem in se suscepit.

2. CAPITE sexto: Exhortamur, ne in vacuum gratiam Dei recipiatis. Hic innuitur illa, quæ obvenit homini cum baptismo. Eodem sensu dicit paulò post: *In hac gratiam, quæ ministratur à nobis. Dicit deinde: Vos ... estis templum Dei vivi, de quo dicit Deus: Quoniam inhabitabo in illis &c.* In hac extat dictum illud: *Si unus pro omnibus mortuus est, ergo omnes mortui sunt; & pro omnibus mortuus est Christus. Quod ita Noster interpretatur: ¹⁰ Omnes itaque mortui sunt in peccatis, nemine prorsus excepto &c. & postea: Pro omnibus mortuus vivus mortuus est unus. Dixit in quodam sermone: ¹¹ Si omnes, & nos. Sub omnibus enim comprehenduntur & singuli. Hæc sententia sæpissimè inculcata reperitur in Epistolis Pauli ad Rom. VIII. 32. *Pro nobis omnibus tradidit illum.* 1. ad Corinth. VIII. 11. *Et peribit infirmus in tua scientia frater, propter quem Christus mortuus est?* Hebr. -- II. 9. *Pro omnibus gustavit mortem.* 1. Tim. IV. 10. *Speramus in Deum vivum, qui est Salvator omnium hominum, maxime fidelium.* Habemus 1. Joan. II. 2. *Et ipse est propitiatio pro peccatis nostris; non pro nostris autem tantum, sed etiam pro totius mundi.**

3. OPPORTUNE meminisse hic possumus loci illius Joannæ, qui primâ quidem fronte videtur huic oppositus; ubi refert fufas à Servatore ad Patrem æternum preces: *Ego pro eis rogo; non pro mundo rogo, sed pro his, quos dedisti mihi, quia tui sunt.* Considerandum tamen hic est, non semel duntaxat orasse Servatorem, sed sæpius. Hoc loco Magister noster nos edocet, precatum ipsum fuisse pro discipulis, quos tum habebat; atque eam ob rem dixisse, *non pro mundo jam rogo.* ¹² Paulò post Deum precatum est pro omnibus orthodoxis, non iis solùm, qui credere in ipsum debebant ob conciones Apostolorum, sed pro illis etiam, qui ab obitu ipsorum credituri erant, quo-

Christus mortuus pro omnibus.

Explicatur illud: Non pro mundo rogo.

(1) de Gr. & lib. Arb. n. 34. & 35. (2) de Gr. Chr. n. 22. quasi verò aliud sit bona voluntas, quam caritas. de Trin. I. 8. n. 14. Quid est autem dilectio, vel caritas, quam tantopere Scriptura Divina laudat, & predicat, nisi amor boni? (3) Luc. X. 27. (4) Rom. XIII. 8. (5) Col. III. 14. (6) 1. Tim. I. 5. (7) 2. Cor. III. 5. IX. 8. 2. Cor. V. (8) ad Bonif. I. 3. n. 16. (9) Epist. 140. n. 73. (10) de Civ. D. I. 20. c. 6. (11) Serm. 2. n. 6. (12) Joan. XVII. 9. *Ego pro eis rogo, non pro mundo rogo, sed pro his, quos dedisti mihi, quia tui sunt.*

cunquē tempore, & loco. Cū verò Mundi nomine pejor illius pars quandoque intellecta veniat, interpretatus etiam fuit Augustinus, pro tali eum mundo tum temporis non orasse, quòd sciret, quò ille destinatus foret. Eodem tamen loco notavit, quomodo idem ille Salvator, qui dixerat: *non pro mundo rogo, rogaverit Patrem, ut credat mundus, & omnes unum sint.*¹ Cupiebat igitur singulos illustrari.² *Neminem enim singulorum praverit, qui orat pro universis.* Est tamen præ cæteris omnibus hic animadvertendum, sæpius etiam Salvatorem ita preces fuisse pro omnibus, ut explicaret, orare etiam se pro sceleratis juxta illud Isaie.³ *Et pro transgressoribus rogavit.* Scimus, cū pendebat à cruce, pro suis ipsum orasse licitoribus: *Quis igitur mortaliū sit, pro quo non orarit?* Hinc ait Augustinus:⁴ *Sed non debebant desperare, pro quibus in cruce pendens Dominus est dignatus orare... illis jam petebat veniam, à quibus adhuc accipiebat injuriam. Non enim attendebat, quòd ab ipsis moriebatur, sed quòd pro ipsis moriebatur.* Docet itaque, mortem optetisse Christum etiam pro licitoribus, atque etiam pro ipsis preces fuisse. Ne crefert, quòd non omnes salutem consequantur. Quemadmodum enim novimus ex SS. Literis, licet omnes, quantum ad se spectat, salvos velit Deus; tamen non omnes salvos fieri, propterea quòd voluntas ejus non sit absoluta, nè nostrum per illam tollatur arbitrium: ita & conditionata fuit Salvatoris oratio, & desiderium. Hinc S. Thomas insistens Augustino scripsit in hunc locum:⁵ *Dicendum, quòd Christus, in quantum est de se, pro omnibus oravit, quia oratio sua, quantum est de se, efficax est, ut valeat toti mundo; sed tamen non in omnibus sortitur effectum nisi in Sanctis, & Electis Dei propter impedimentum mundanum.*

III. SCRIPSIT Apostolus ad Gal. *Non abjicio gratiam Dei.* Augustinus habebat in suo Codice: *non irritam facio gratiam Dei,* pergiteque dicens: *per legem esse justitiam.* Exponit deinde: *quemadmodum gratia fidei sufficit ad justificandum sine operibus legis &c.* notans, duplicis generis esse opera legis, quorum alia pertineant ad Sacramenta, ut circumcisio, sabbatum, & similia, alia ad mores.⁶ De illis intelligebatur, quòd non imponi deberent neophytis; non autem de istis. Pergit in Epistola Apostolus:⁷ *quòd qui ex fide sunt, ii sint filii Abrahæ;* quòd non valeat coram Deo fides, nisi que per charitatem operatur. Quòd

que seminaverit bono, hæc & metet; ac proinde æquum sit, ut dum tempus habemus, operemur bonum. In primum hunc locum scripsit Augustinus, declarans, ipsos Judæos, qui Christiani non sunt, cum ex carne Abrahæ originem ducant, non esse continuò filios Abrahæ; & sequitur: eidem oleæ, & radici inferum iri oleastrum, id est Gentem. Dicitur in hæc Epistola, quòd *Christus nos liberaverit;* atque ideo nos non simus ancillæ filii, sed liberæ.⁸ Habemus in integram hanc Epistolam commentarium à nostro Authore.

2. LAUDAVIT D. Paulus Ephesios, quòd eminent in fide in Domino Jesu & dilectione in omnes Sanctos.¹⁰ Quòd perinde est, ac si diceret: in omnes fideles. Depredicat Deum, quòd nos elegerit in ipso ante mundi constitutionem, ut essemus sancti, & immaculati in conspectu ejus. S. Augustinus: *Si immaculati intelligendi sunt, qui omnino sine peccato sunt,* indicare vult Apostolus, electos nos fuisse à Deo, ut hoc simus; neque nostro vitio tales esse definamus.¹¹ *Sanctificatio illa, quæ efficimur & singuli templa Dei, & in unum omnes templum Dei, non est nisi renatorum,* puta per baptismum. Omnes,¹² quosquor fuerunt Sancti, ad ipsam Ecclesiam pertinent. Non enim non ad nos pertinet Pater Abrahæ, quia ille fuit, antequam Christus nasceretur de Virgine; & nos tandè post... facti sumus Christiani. Pergit Apostolus: *Qui prædestinavit nos in adoptionem filiorum.* Ad Rom. scripsit: *Sumus filii Dei;* & ad Galatas jam conversos: *Omnes enim filii Dei estis per fidem.* Pergit porro: *In quo etiam & nos fortè vocati sumus, prædestinati secundum propositum ejus, qui operatur omnia secundum consilium voluntatis suæ.* In alià itidem Epistola:¹³ *Qui nos liberavit, & vocavit vocatione sua sancta non secundum opera nostra, sed secundum propositum suum, & gratiam, quæ data est nobis in Christo Jesu ante tempora secularia.* Agnoscere in omnibus his locis videtur, electionem, de qua Paulus, intelligendam esse de eà, quæ est ad fidem, & gratiam. Non diceret ipse se ipsum ad gloriam destinatum, aliòsque promiscuè orthodoxos: quandoquidem è contrario credibilius sit, nè primos quidem illos Christianos salvos evasisse omnes. Habemus enim in Jesus Epistolis, fuisse eorum nonnullos in enormia flagitia, quin & in fidei errores prolapsos; & quidem ex Evangelii præconibus extitisse, qui suo hoc mu-

(1) Tract. 110. n. 2. (2) Serm. 273. n. 2. (3) Isa. LIII. 22. (4) in Jo. Tr. 31. n. 9. (5) S. Th. in Jo. c. 17. lect. 2. (6) Sed hæc questio ut diligenter tractetur, nè quis fallatur ambiguo, scire prius debet, opera legis bipartita esse... nam partim in Sacramentis &c. Aug. in Gal. n. 17. (7) Gal. III. 6. 7. VI. 8. 120. (8) Epist. 196. n. 11. (9) IV. 31. (10) Eph. I. 15. *Audiens fidem vestram* &c. Aug. de perf. just. n. 38. de Don. perf. n. 47. (11) Epist. 187. n. 32. (12) Serm. 4. n. 11. (13) 2. Tim. I. 10.

nere fungerentur & invidiâ stimulatî, & contentionis studio.

3. Quo loco Paulus in cap. subsequente filios diffidentia vocat, Augustinus ait: ¹ Filii diffidentia sunt infideles: & quis hoc non est, antequam fidelis fiat? & tamen additur eodem textu: Eratis enim aliquando tenebra. Habemus ex Commentatore nostro, quod nomine tenebrarum, & filiorum ira designetur, quisquis non est in sinu Ecclesiæ, nec fidem habet, nec baptismum. Dixit ipse ad Jul. ² Si ergo rectè vis sapere, etiam de parvulis cape, quod ait Apostolus de Deo Patre: Qui eruit nos de potestate tenebrarum, & transfudit in regnum Filii caritatis sue. Et illud alterum: Fuimus & nos aliquando filii iræ, sicut & ceteri. Omnes enim eruantur de potestate tenebrarum, & filii iræ evant, qui peccato moriuntur. Omnes autem, ut Deo vivant, peccato moriuntur. Sic ubi Apostolus mentionem facit eorum, qui tenebris obscuratum habent intellectum, & cæci sunt corde, advertit Noster, intelligi id de incredulis. Hinc propter hos ³ interioribus oculis, quorum cæcitas est, non intelligere, ut aperiantur, & magis serenentur, fide corda mundantur. Cùmque loquitur ⁴ de divitiis gloriæ ejus, per quas vellet corroborari eos virtute per Spiritum ejus, dicit: ⁵ Hæ sunt divitiæ, de quibus dicit in Epist. Rom. ò altitudo divitiarum! abditas enim habent causas, ubi nullis meritis præcedentibus quid habemus, quod non accepimus? deinde sequitur, & quid opiet, adjungit: in inferiori homine habitare Christum per fidem. Neque prætermittendum est, ubi in verba illa: Peto, ne deficiatis, ⁶ ita commentatur Noster in Tractatu contra Pelagianos de his verbis ad populum recitato: ⁷ Et tamen Apostolus, nisi sciveret, esse in eis voluntatis propriæ confessionem, ubi & ipsi aliquid agerent, non diceret, peto. Attendi insuper meretur hæc in Epistola, dum habetur: gratia estis salvati per fidem; atque hoc non nostrâ virtute, aut operibus, cùm Dei donum sit. Item ubi habetur: Unicuique autem nostram data est gratia secundum mensuram donationis Christi. ⁸

Deus nobiscum operatur.

IV. HABEMUS in Epist. ad Phil. ⁹ Confidens hoc ipsum, quia qui cepit in vobis opus bonum, perficiet usque in diem Christi Jesu. Et eodem capite: Quia vobis donatum est pro Christo non solum, ut in eum credatis; sed ut etiam pro illo patiamini. In subsequente habetur celebris illa sententia: Charissimi... non in præsentia meâ tantum, sed multo magis nunc in absentia meâ cum metu,

& tremore vestram salutem operamini. Deus est enim, qui operatur in vobis & velle, & perficere pro bonâ voluntate. Versio, quâ utebatur Augustinus, non habebat perficere; quippe quod & sonat quandoque reddere perfectum; sed velle, atque operari, id quod mirificè consonat cum Græco. ¹⁰ Quid sibi velit, quòque sensu intelligendum sit, quòd Deus in nobis operetur velle, & perficere, Doctor noster exposuit his verbis: ¹¹ Sed gratia Dei etiam ad hoc adjuvat, ut velit, quoniam non inaniter scriptum est: Deus est enim, qui operatur in vobis & velle, & operari pro bonâ voluntate; & præparatur voluntas à Domino. Quo docemur, quòd præparare voluntatem, & efficere in nobis velle atque operari, significet adjutorium Divinum cum emphasi, utpote sinè quo nec velle possumus, nec operari, quòdque operatur unâ cum nobis. ¹² Non solum enim Deus posse nostrum donavit, atque adjuvat, sed etiam velle, atque operari operatur in nobis. Quid sibi hic vult amabo Apostolus? illud nempe, quòd ipsum etiam velle, & operari Deus adjuvet, & nobiscum operetur; nam sequitur: Non quia nos volumus, aut nos non agimus, sed quia sine ipso adjutorio nec volumus aliquid boni, nec agimus. Sic alibi: Quod ¹³ dono ipsius tu facis, ille facere dicitur, quia sine illo tu non faceres: ergo Deus facere dicitur, cùm tu facis. In alio Opere: ¹⁴ Dat, quod jubet, cùm adjuvat, quod faciat. Orandum tamen est ex consilio interpretis nostri, ut det, quod jubet; at quo pacto dabit? adjuvando, & inspirando. Et quo pacto verè operatur juxta Augustinum? adjuvando efficit: ¹⁵ non tamen simpliciter tanquam concussa; siquidem facit, ut faciam; & ex meâ sibi actione partem vindicat.

2. VIDERI possit Sanctus noster jam tum animo præcepisse, extitutum aliquando, qui hoc Pauli effatum crasse & spissè acciperet, quasi gratia se solâ consensum produceret. Videri item possit pluribus in locis dedisse operam, ut in antecessum errori huic larvam detraheret. Expressit igitur, monuitque: quod non, ¹⁶ sicut in lapidibus insensatis, aut sicut in eis, in quorum natura rationem, voluntatēque non condidit, salutem nostram Deus operatur in nobis. Nec ideo tamen solis de hæc re votis agendum, ut non subinferatur adnitendo etiam nostræ efficaciam voluntatis. Quòd operetur quidem in nobis Deus, sic tamen, ut & nos operemur; quòd totum sit Dei, non tamen, quasi dormientes, non quasi ut non cõtemur, non quasi ut non

(1) de Trin. l. 13. n. 16. (2) con. Jul. l. 6. n. 33. (3) in Pf. CXVIII. Serm. 18. n. 3. (4) Ephes. III. 16. (5) Epist. 140. n. 63. (6) III. 17. (7) Serm. 167. n. 1. (8) IV. 7. (9) Phil. I. 6. (10) τὸ θεῶν καὶ τοῦ ἐγγύου. (11) con. 2. Epist. Pel. ap Bonif. I. I. n. 36. (12) de Gr. Chr. n. 26. (13) in Pf. XXXII. n. 6. (14) de Gr. & lib. Arb. n. 31. (15) de Peccat. mer. n. 7. (16) de Pecc. mer. l. 2. n. 6. Serm. 13. n. 11. Serm. 169. n. 13. Serm. 157. n. 13.

velimus,

velimus; quod templum suum sic de nobis non ædificet Dominus, tanquam de lapidibus: sed quod & nos debeamus currere, & vires intendere. Perperam itaque faceret, qui verba hæc: Operatur Deus in nobis, observaret, non observatis in eadem Pauli periodo his aliis, & vos salutem vestram operamini! Optimè ea adnotavit Augustinus in Quæst. in Heptat. l. 5. qu. 16. Deus est enim, ait, qui operatur & velle, & operari pro bonâ voluntate; hoc est in eis, qui ex fide gratiam suscipiunt, & non suam justitiam, (pungit hic Pelagianos) volunt statuere, sed justitiæ Dei subiecti sunt &c. Nam & illic Apostolus utrumque dicit, & Deum operari, & ipsos. Nam si ipsi non operabantur, quomodo eis dicebat, cum timore, & tremore vestram ipsorum salutem operamini? Operatur ergo ille, cooperamur nos: non enim aufert, sed adjuvat bonæ voluntatis arbitrium. Alibi Psalmum exponens: ¹ Ecce, inquit, Apostoli verba sunt: cum timore, & tremore vestram ipsorum salutem operamini. Quare ergo cum timore, & tremore meam salutem operor, cum sit in potestate meâ operari salutem meam? *Vs* audire, quare cum timore, & tremore? Deus est enim, qui operatur in nobis; ideo cum timore, & tremore, quia quod impetrat humilis, amittit superbus. Si ergo Deus est, qui operatur in nobis, quare dictum est, vestram ipsorum salutem operamini? quia sic in nobis operatur, & ut nos operemur. Adjuvator meus esto, in Psalmis dicitur: designat quippe & se operantem, qui invocatur adjuvorem. Coronidem imponet documentum, quod nobis reliquit scribens ad Monachos Adrumetinós: ² Non enim, quia dicit: Deus est, qui operatur in vobis & velle & operari pro bonâ voluntate, ideo liberum arbitrium abstulisse putandus est: quod si ita esset, non superius dixisset, cum timore, & tremore vestram ipsorum salutem operamini; quando enim jubetur, ut operemur, liberum eorum convenitur arbitrium. Vidimus pauldante, quomodo gloriatu fuerit Apostolus, eò quod gratia DEI in se vacua non fuerit. Longissimè aberat ipse ab eâ opinione, ut persuaderet sibi, à gratiâ necessario post se trahi voluntatem. Augustinus expressit multifariam: ³ Nec ex Dei potentia vel in malum, vel in bonum invitum aliquem cogi. Juliano accusanti ipsum, quod doceret, Deum preparando voluntatem, eam cogere ad bonum volendum, respondet: ⁴ Cujus voluntatem nos dicimus à Deo præparari, ita fieri bonæ voluntatis, ut bonum velle cogatur, quod absit, dicatur à nobis. Legitur etiam

in Augustino: ⁵ Quod ad nonnulla superanda, vel quæ malè cupiuntur, vel quæ malè metuntur, non solâ gratiâ, sed magnis aliquando, & totis viribus opus sit voluntatis. Paucis: vidimus, quod operari Deum in nobis velle, & operari ex mente Augustini aliud non significet, quàm quod Deus det & facultatem, quæ non est nisi ab ipso, & ferat auxilium, sinè quo possumus omnino nihil. Id quod nullatenus excludit dogma illud generale, quod nimirum & velle & operari simul sit Divini muneris, & nostræ voluntatis. ⁶ Et quod miserationes DEI non præsent, nisi volenti; ⁷ & quod facere dicatur Deus, cum tu facis. ⁸

3. VENIAMUS ad Epistolam sequentem: Erexit Paulus Colossenses, sanctè ipsis affirmans, non cessare se precari Deum pro ipsis, ut impleantur ⁹ agnitione voluntatis ejus. Eripuit, scribebat ipsis, eripuit nos de potestate tenebrarum, & transiit in regnum filii dilectionis suæ. ¹⁰ In illud nimirum, ¹¹ in quo habemus redemptionem per sanguinem ejus, remissionem peccatorum. Ait deinde, grande illud mysterium per tot ætates absconditum manifestatum esse sanctis, quibus voluit Deus notas facere divitiarum gloriæ Sacramenti hujus. Postea declaravit, deletum esse per Christum, quod post Adami peccatum contra nos erat chirographum decreti. Unus hic locus est, ubi à Paulo & Scripturis injicitur mentio de decreto adversus homines; videmusque, quo modo conceptum hujusmodi in nos decretum per Christi jantum merita deletum, abolitumque fuerit: siquidem per baptismum nos Deus ex massa peccati extraxit, singularique misericordiâ constituit in viâ salutis, à quâ sola nos avertit malitia. Animadverti insuper potest, unicum etiam hunc locum esse, ubi Decreti nomen usurpavit, nisi & illum adnumerare huic volumus, quo dixit: ¹² Legem mandatorum decretis evacuans; h. e. antiquam abrogans legem per nova Evangelii decreta sunt. Profectò ex versionibus vernaculis recentiores quædam, quæ ejus Epistolas implerunt, & suffarcinarunt decretis, quæ certè ipse non nominavit. Id quod inde accidit, quod vocem *πρόδικα*, quæ in Vulgata per *Propositum* vertitur, reddiderint ipsi per *Decretum*. Et sanè nec græca, nec latina vox superioris, inferiorisve ætatis Scripturibus *Decretum* unquam sonuit. Interpres noster nunquam illam exponit per *Decretum*; & quanquam etiam ipse frequenter *Propositum* adhibuerit vocabulum, hoc ta-

(1) Serm. 13. n. 3. (2) Epist. 215. n. 21. (3) ad Bonif. l. 1. n. 36. (4) Op. imp. l. 1. c. 107. (5) de Pec. mer. l. 2. n. 3. (6) in Pf. CXVIII. Serm. 23. n. 8. (7) de Nat. & Gr. n. 31. (8) in Pf. XXXII. n. 6. (9) Coloss. I. 6. (10) ibid. 13. (11) ibid. 14. 26. 27. &c. II. 14. (12) Eph. II. 25.

men in sensu nunquam illud usurpavit. Vidimus superiore libro, secundum propositum ab Augustino exponi saepe secundum DEI beneplacitum, secundum ejus voluntatem, intentionem, & consilium. Quae quidem non eò à nobis notantur, ut Divinorum decretorum excludamus veritatem; neque ut reprehendamus eos, qui voce hanc sobriè utuntur; sed ut commonefaciamus lectorem de frequenti eorum abusu, qui recentiori nituntur versione.

4. CAPITE tertio cohortatur nos ad serviendum Christo Domino: *Scientes, quòd à Domino accipiemus retributionem hereditatis*; ¹ ut filii, non ut servi. Atque in hujus retributionis spe erectus David profitebatur inclinasse ² se cor suum ad faciendas justificationes ejus in aeternum propter retributionem. S. Augustinus ad alium Pauli locum respiciens docuit, ut omnia bona opera nostra . . . non faciamus nisi spe celestium praemiorum: ipsa est enim altitudo, non hic quaerere mercedem, sed sursum. ³ Notabimus denique, quomodo Paulus in hac Epistola singulos, ut videant, ne quis eos decipiat per Philosophiam, & inanem fallaciam. ⁴ In quod Augustinus: *Sunt . . . qui desertis virtutibus, & nescientes, quid sit Deus, & quanta majestas semper eodem modo manentis naturae, magnum aliquid se agere putant, si universam istam corporis molem, quam mundum nancupamus, curiosissime, intentissimeque perquirant. Unde tanta etiam superbia gignitur, ut in ipso Caelo, de quo saepe disputant, sibi habitare videantur.*

5. AD Thessalonicenses primà vice scripsit, ⁵ quòd Deus eos vocaverit in suum regnum, & gloriam; ubi sequitur: *Ideo & nos gratias agimus Deo sine intermissione, quoniam cum accepissetis à nobis Verbum auditus Dei, accepistis illud non ut verbum hominum, sed sicut est verè Verbum Dei, qui operatur in vobis, qui credidistis.* In illis quippe operatur, qui crediderunt. In alterà Epist. scripsit, venturum sub mundi finem, qui seducat iniquos, ⁶ eò quòd charitatem veritatis non receperunt, ut salvi fierent. *Ideo mittet illis Deus operationem erroris, ut credant mendacio. Ut judicentur omnes, qui non crediderunt veritati.* En Hebraeos! *Deus mittet operationem erroris.* In libris de Civ. sic interpretatur: ⁷ *Seducuntur eis signis, atque prodigiis, qui seduci merebuntur, pro eo, quòd dilectionem veritatis non receperunt, ut salvi fierent. Nec dubitavit Apostolus addere, & dicere: Ideo mittet illis Deus operationem erroris, ut credant*

mendacio. Deus enim mittet, quia diabolum facere ista permittet. Notavit Hieronymus, depromptum hoc dictum esse ex Isaia, cum dixit, produxisse Deum stuporem, sive spiritum ⁸ vertiginis.

6. OBSERVAT etiam Apostolus, non omnium esse fidem; & Augustinus: *Tamen si & ipse nobis author sit, ut oremus Deum, ut omnes credant; tamen non apud omnes, ait, ⁹ vobis orantibus, glorificabitur Verbum Dei.* Hoc tamen nil vetat, quominus preces fundamus; quia saepenumero Deus per orationes credentium nondum credentes credere facit, ut ostendat, quia ipse facit. Ex hoc Pauli effato: *Non omnium est fides*, manavit illud Augustini eodem fere sensu, non esse nimirum omnibus gratiam communem. ¹⁰ *Nunc enim naturam etiam cum impiis, & infidelibus certum est, nobis esse communem: gratia verò per fidem J. C. eorum tantummodò est, quorum est ipsa fides: non enim omnium est fides.*

V. PRIMA ad Timoth. habemus sententiam illam: *Quòd Deus omnes homines vellet salvos fieri, & in agnitionem veritatis venire.*

¹¹ Ad hanc viam intravit Apostolus, cum ante dixit: oportere orare pro omnibus hominibus. Hic irà differit Augustinus: ¹² *Præceperat . . . Apostolus, ut oraretur pro omnibus hominibus, & specialiter addiderat pro Regibus, & iis, qui in sublimitate sunt, qui putari poterant fastu, & superbia seculari à se lei ebrianae humilitate abboverere. Proinde dicens: Hoc enim bonum est coram Salvatore nostro Deo, idest, ut pro talibus oraretur, statim ut desperationem rolleret, addidit: Qui omnes homines vult salvos fieri, & in agnitionem veritatis venire.* Scripsit item in alià Epistola, ad eò orandum esse pro omnibus, ut nè illos quidem excludi oporteret, à quibus persecutionem patiebatur Ecclesia. Atque hinc disertè etiam Regum, & in potestate constitutorum factam fuisse mentionem.

2. QUEMADMODUM igitur orare oportet pro omnibus nemine excluso; ita & textus dicit, velle Deum omnes salvos fieri, nemine excluso. At cum ob hoc ipsum effatum illico sese offerat difficultas, quomodo nimirum omnipotens Deus omnes salvos velit, dum tot interim salute excidunt? nodum hunc admirabili dexteritate extricat Magister noster ita scribens ad Pelagianos: ¹³ *Vult autem Deus omnes homines salvos fieri, & in agnitionem veritatis venire, non sic tamen, ut eis adimat liberum arbitrium, quo vel bene, vel malè utentes justissime judicentur. Quod cum fit, infideles quidem contra voluntatem Dei*

Deus vult omnes sal. vos fieri.

(1) III. 24. (2) Pl. CXVIII. 112. (3) in Pl. CIII. Serm. 1. n. 14. (4) II. 8. Aug. de Mor. Eccl. cath. l. 1. n. 38. (5) 1 Theff. II. 12. 13. (6) 2 Theff. II. 10. (7) de Civ. D. l. 2. c. 20. n. 4. (8) Hier. in Is. c. 9. quod puto Apostolum de presenti Isaia lectione sumpsisse. (9) Ep. 227. n. 27. (10) de Gr. & lib. Arb. n. 25. (11) 1. Tim. II. 4. II. 1. (12) Enchir. n. 27. (13) de Sp. & Lit. n. 58.

faciunt, cum ejus Evangelio non credunt; nec ideo tamen eam vincunt. Erat enim hæc voluntas conditionata, ipsius autem voluntas absoluta semper manet invicta; ut nempe qui dona contemnit misericordiæ, debitum referat supplicium. Quod deinde iterum declarat similitudine. *Qui dicit v. 9. Volo, ut non omnes servi operentur in vinea, & post laborem requiescentes epulentur, ita, ut quisquis eorum hoc noluerit, in pistrino semper molat; videtur quidem quicumque contempserit, contra voluntatem Domini sui facere: sed tunc eam vincet, si & pistrinum contemnens effugerit; quod nullo modo fieri potest sub Dei potestate.* Vult itaque Deus, quantum in se est, omnes salvos, quemadmodum cupit omnes suis morem gerere præceptis; voluntate inquam universali, at non absolutâ; vult omnes nemine excluso, at nullo per vim adacto.

3. IN alium Epistolæ hujus non absimilem locum: *Est Salvator omnium hominum,* ita differuit Augustinus: *Si Salvator est omnium hominum, ergo & Joannis, neque enim Joannes non homo.* Quod perinde erat, ac dicere: Si est omnium generatim, igitur & singulorum; eamque appellavit *Sententiam Apostolicam, & veram.* Itâ & in illud Psalmi: *Disperdidi omnes, qui loquuntur mendaciam,* advertit, neminem ab ipso excipi, dum ita loquitur. Hinc risit sæpe Julianum, quod transiisse mortem per unum ad omnes, intelligi vellet de multis, qui eum fuissent imitati. Docuit, *Deum misericordem misisse unigenitum filium suum, volentem homines liberare, si sibi ipsi non sint inimici, & non resistant misericordiæ Creatoris sui.* Vult itaque liberare, & salvare quemcumque, modò suæ non obstat voluntati. Et ex illo Joannis, quod miserit Filium suum, ut mundus per ipsum salvus fiat, infert Augustinus: *Ergo, quantum in medico est, sanare venit ægrotum.* (Videtur hic loqui de singulis nemine excepto, quia infirmus est, quisquis ab Adamo descendit.) *At ipse se interimit, qui præcepta medici observare non vult.*

4. PELAGIANI, supra dicto dogmate ut abuterentur, suamque illud in rem verterent, asserbant, absolutè Deum velle omnes salvos fieri; indè porro ceu confectarium derivantes, non in ipsius id esse potestate, eò quod principium non suum foret, sed hominis; ac proinde ipsius voluntatem ab humanâ superari, multòsque, ut etiam velit Deus, salutem non consequi, quod propriâ se deberent facultate ad Deum convertere, & fidem flagi-

tare. Dicebant itaque: *Ideo non omnes salvos fieri... quia ipsi nolunt petere, cum Deus velit dare; nolunt quaerere, cum Deus velit ostendere; nolunt pulsare, cum Deus velit aperire.* Errorem hunc ut Augustinus retunderet, admittens etiam de absolutâ id voluntate intelligi, ostendit, posse tum locum hunc exponi cum restrictione: *Multisque modis* sententiam hanc intelligi posse, ex quibus varios in Operibus suis proposuerat. v. 9. *Ut intelligantur omnes prædestinati, quia omne genus hominum in eis est.* Immodò in linguis omnibus eorum aliqua reperiri, aut si malis, omnes, qui salvati sunt, nisi ipso volente non fieri; aut alio quodam modo. Verùm non acquievisse videtur his explicationibus, hinc subjunxit: *Et quocumque alio modo intelligi potest, modò ut Divinæ consulatur omnipotentiae.* Ex quo colligi videtur, prætulisse ipsum ceteris interpretationem primam, quam nullâ aliâ cautione adjectâ proposuerat, atque ubi sensum Apostoli solum considerat, nullâ habitâ ratione eorum, quæ supponebant Pelagiani. Exculpere usque adeò ex jam recitato textu de voluntate salvandi omnes homines conabantur ipsi, quod Deus omnes perinde, nullòque discrimine salvos velit; id quod repugnat vericulo, quem modò habemus præ manibus: *Qui est Salvator omnium hominum, maxime fidelium.* Hos tamen Augustinus vocavit *membra Christi, filios lucis, pacis, Ecclesie,* ut eos fecerneret à *filiiis alienigenis, & peregrinis.*

5. Et quoniam jure existimatur hic locus esse ex difficillimis S. Pauli, quod sæpe inculcetur, nil posse Divinæ voluntati obistere, Deumque velle omnes salvos fieri; reponere etiam unâ cum Præcepto nostro possumus, si de voluntate conditionatâ hæc accipiantur, sensum fore, quod velit, (uti etiam quantum in se est citra dubium Deus vult) ut omnes rectè vivant, ipsiusque offensam peccando non incurrant. Cum autem id non ita velit, ut liberum subvertatur arbitrium, faciunt homines contrâ quàm velit ipse, & peccant. Quod si verò id ita accipere lubet, ut salvos omnes velit voluntate absolutâ, sensus erit, quod omnes salvi salutem fuerunt ipsius voluntate consecuti, eo planè modo, quo aliud Pauli dictum: *Et sicut in Adam omnes moriuntur, ita & in Christo omnes vivificabuntur,* aliud certò non significat, quàm quod omnes, qui vitam fuerunt adepti, eandem acceperint per J. Christum. Prima enim vocula, *Omnes,* idem so-

(1) IV. 10. (2) Serm. 292. n. 4. (3) de Catech. rud. n. 52. (4) in Joan. Tr. 12. n. 12. (5) Enchir. n. 24. tanquam Dei voluntas superata sit hominum voluntate. (6) con. Jul. l. 4. n. 42. (7) de Corr. & Gr. n. 44. Enchir. n. 27. Epist. 217. n. 19. Enchir. n. 27. (8) Epist. 225. n. 4. *indifferenter universis velit.* (9) 1. Tim. IV. 10.

nat, quod omnes generatim; altera verò idem est, quod omnes ii, qui caelestem gloriam consequuntur; vel omnes ii, qui obtinebunt baptisum, si tē *sulcos fieri* ad fidem, uti contextus subindicat, referatur. Eodem modo exposuit quandoque Augustinus illud Joannis: *Illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum*. Idem tamen de omni homine intellexerit in Tractatu suo, cum dixit: ¹ *Si omnem hominem venientem, illuminat & ipsum Joannem; nihilominus in Op. imperi. ita scripsit: ² Dicitur est illuminare omnem hominem, quia nemo quemquam illuminat nisi ipse*. De quacunque igitur voluntate accipitur, sententia haec vera omnino est, & uno, & alio modo; omnisque facile solvitur, diluiturque oppositio.

6. Atque ut ad textum revertamur: post id, quod Deus omnes salvos cupiat, mox atexitur, quod Mediator Deum inter & hominem dederit redemptionem se pro omnibus. Vidimus admodum nuper, sententiam hanc ab Interprete nostro explicatam fuisse in hunc modum: ³ *Pro omnibus mortuis vivus mortuus est unus*. Ex quo apprimè liquet, de Adæ posteris ipsum id intelligere; siquidem à morte peccati nemo fuerit eximius. Confirmatur itaque per hanc, & declaratur præcedens dictum. Tam verum est, quod crediderit ipse, omnem à Christo hominem fuisse redemptum, quam quod disertè asseruerit, etiam Judam fuisse redemptum, de quo cum loqueretur, *nec agnovit*, ⁴ *ajebat, pretium, quo ipse à Domino redemptus erat*. Salutare deinde monitum Timotheo dedit Apostolus: *Te ipsum castum custodi*. ⁵ Quod cum scriberet, liberum arbitrium Timothei, ut affirmat Augustinus, ⁶ *est exhortatus; & in hoc potestatem voluntatis ostendit, uti & alio in loco, cum dixit: Non habens necessitatem, potestatem autem habens suae voluntatis*; ⁷ quod dictum legitur in Epistola ad Corinthios. Claudatur haec Epistola aureo hoc documento: *O Timothee! depositum custodi, devitans profanas vocum novitates, & oppositiores falsi nominis scientiae*. ⁸

7. NOSTRO hic jure per modum digressionis nonnulla adnotabimus in illum locum hujus Epistolae, ubi commendari in mulieribus videtur ornatus vestium. Contigit quippe non raro nobis, aliquos eorum hominum audire, qui vanitatem vestium in eo sexu propugnandi causam hoc ipso è loco reperunt. Sacer tamen textus non ait *ornatum*, sed *modestum*, id quod potius contrarium sonat. Po-

rest equidem vox graeca *κασμία* significare & *modestum*, & *ornatum*.⁹ Non solet tamen usurpari hoc adjectivum nisi pro *modesto*. Quodque id eo sensu acceperit Apostolus, apparet capite sequente, ubi ait: oportere Episcopum esse *prudentem, sobrium, hospitalem, pudicum*,¹⁰ aliisque virtutibus conspicuum, quibus certè non accensuisset vestitum ornatum, & splendidum, at certè modestum. Confirmatur hoc ipsum ex contextu: ¹¹ *Volo ego viros orare in omni loco, levantes puras manus sine ira, & disceptatione; similiter & mulieres in habitu ornato, cum verecundia, & sobrietate ornantes se, & non in tortis crinibus, aut auro, aut margaritis, vel veste pretiosa*. Verio, quae utebatur Augustinus, retinebat *ornatum*, sed emendabat errorem per particulam *non*, uti indubitatè colligitur ex totius confessione discursus.¹² *Scriptum est quidem, mulieres esse non debere in habitu ornato, auriq; circumpositio, & intortio crinium, & cetera hujusmodi, quae vel ad inanem pompam, vel ad illecebram formae adhiberi solent, merito reprehensa sunt; sed est quidam pro modulo persona habitus maritalis à viruali veste distinctus &c.* (ita in editione Lovan.) Credibile est, Authorem Vulgatae usurpasse vocabulum *ornatum* in sensu *modesti*, cum eodem usum sit etiam, quando termo est de virtutibus Episcopi. Notionem virtutis huic voci tribuerunt etiam insignes Scriptores latini.

VI. Ex secundà ad Timotheum aliqua jamtum retulimus. Assruit in illa, concedi beatitudinem à Deo, tanquam retributionem justitiae. ¹³ *In reliquo reposita est mihi corona justitiae, quam reddet mihi Dominus in illa die justus iudex; non solum autem mihi, sed & iis, qui diligunt adventum ejus*. Quam in rem Augustinus: ¹⁴ *Audi Apostolum consistentem gratiam, & postea debitum experientem... cui illum jam fugiantem debitum, qui primò indebitum susceperat gratiam... bonum certamen certavi... reposita est mihi corona justitiae. Jam debitum fugiat, jam debitum exigit; nam vide verba sequentia: quam mihi reddet Dominus in illa die justus iudex. Ut ante susciperet gratiam, misericordem Patrem opus babebar; ut premium gratiae; iudicem justum. Verum quia hic verfabat locum illum Joannis, quod dicimur accepisse gratiam pro gratia, mirà solertia explicat nodum illum, quo pacto merces sit, non item gratia. Et tamen si bene cogitas, ait, ipse dedit fidem primò, quae eum promeruisse... quod ergo premium immortalitatis postea tribuit, dona sua coronat,*

(1) in Joan. Tr. 2. n. 7. (2) Op. imp. l. 2. c. 136. (3) de Civ. D. l. 2. c. 6. (4) in Pl. LXVIII. n. 11. (5) V. 22. (6) de Gr. & lib. Arb. n. 27. (7) 1. Cor. VII. 37. (8) VI. 20. (9) II. 9. (10) *κάσμιον, κάσμιον, φιλέερον* &c. (11) II. 8. 9. (12) Ep. 262. n. 9. (13) 2. Tim. IV. 8. (14) in Joan. Tr. 3. n. 10.

non merita tua. Dixerat superius: ¹ *Quam gratiam primo accepimus? fidem. In fide ambulantes in gratia ambulamus. Unde enim hoc meruimus? quibus nostris precedentibus meritis? fide promeremur Deum, & qui digni non eramus, quibus peccata non dimitterentur, ex eo, quia tantum donum indigni accepimus, gratia vocatur. Quid est gratia? gratis data &c. Consecutus autem istam gratiam fidei, eris iustus ex fide; & promerere Deum vivendo ex fide: cum promerueris Deum vivendo ex fide, accipies primum immortalitatem, & vitam aeternam. Et illa gratia est: nam pro quo merito accipis vitam aeternam? pro gratia. Si enim fides gratia est, & vita aeterna quasi merces est fidei, videtur quidem Deus vitam aeternam quasi debitam reddere... sed quia ipsa fides gratia est, & vita aeterna gratia est pro gratia.*

2. **ASSERUIT** Apostolus Epist. ad Tit. Apparuisse gratiam DEI Salvatoris nostri omnibus hominibus. ² Et post adventum Salvatoris: *Non ex operibus iustitiae, quae fecimus nos, sed secundum misericordiam salvos nos factos per lavacrum regenerationis, & renovationis Spiritus Sancti. Sic & ad Ephes. Gratia estis salvati per fidem; id quod accidit merito dono. Sed non oportet ludere & tritari hic in ambiguo, neque proferre haec loca, quod persuadeamus, expectandum esse à Deo quodcumque merum donum, quin & animae salutem. Ad hanc enim salutem vult, ut & nos omni studio, & contentione operam nostram conferamus; & est ridiculum dicere, solam fidem sufficere. ³ Quid proderit frater mei, si fidem quis dicat se habere, opera autem non habeat? numquid poterit fides salvare eum?*

3. **IN** postrema Epistola commonuit Apostolus Hebraeos: ⁴ *Ut non obdureret quis illorum ex fallacia peccati; eosque incitavit, ut adaeant cum fiducia ad thronum gratiae, ut misericordiam consequantur, & gratiam inveniant in auxilio opportuno. S. Augustinus D. Paulum Epistolae hujus Authorem appellavit fidelem fidei Praedicatorum. ⁵ Habemus etiam in illa specimen obscuritatis, quae nasci solet, cum quid peregrino ex idiomate derivamus. Quanquam enim N. Testamentum latinum ex graeco peritum sit, idiomate scilicet à nostro non aded in loquendi formulis diverso, neque perinde atque hebraeum, aliaque linguae sunt, disjuncto: id tamen nil prohibet, quominus quaedam occurrat phrasim, quae rectè intelligi non nisi aegerrimè ab eo poterit, qui, quae eidem in autographo vis & potestas subjecta sit, ignorat. Habemus*

itaque hic, quod oporteat comiter accipere hospites, quia per hanc latuerunt quidam, Angelis hospitio receptis. ⁶ Verborum horum ad Abrahami, Lothique res gestas respicientium, atque in latinum sermonem summam fide, atque adhaesione ad literam translatorum sensus subobscurus manet illi, qui non sciat, verbum hoc Graecis idem etiam sonare, quod non advertere, immò ita non ineleganter usurpari. In versu quodam Philemonis apud Stobaeum eodem prorsus modo se explicat is, qui agrum coemerat, non sciens, eum inaratum esse, & sterilem. Est quippe hoc loquendi genus Graecis admodum familiare. Verborum itaque recitatorum sensus est: quod nescientes hospitio receperint Angelos, quin eos agnoscerent. Versio ab Augustino allata sic legebat: ⁷ *Quidam nescientes hospitio receperunt Angelos.*

VII. DELIBATURI jam sumus obiter documenta quaedam in rem nostram aptiora, etiam ex aliorum Apostolorum Epistolis. S. Jacobus panaceam quandam suggestit orthodoxis adversus omnem & intelligendi, & operandi indigentiam, utramque inspectionem nomine Sapientiae intelligentibus Judaeis: ⁸ *Siquis vestram indiget sapientia, postulet à Deo, qui dat omnibus affluenter. Beatus vir, qui suffert tentationem, quoniam cum probatus fuerit, accipiet coronam vitae, quam repromisit Deus diligentibus se. Nemo cum tentatur, dicat: quoniam à Deo tentatur; Deus enim intentator malorum est: ipse autem neminem tentat. Unusquisque verò tentatur à concupiscentia sua abstractus, & illectus. Omne datum optimum, & omne donum perfectum desursum est, descendens à Patre luminum. Inde, ⁹ adjungit Augustinus, inde est, quod habemus bonum; inde est, quod nondum habemus: non habetis? petite, & accipietis. Pergit textus: *Voluntariè enim genuit nos Verbo veritatis. Vocula autem haec veritatis validè nobis inculcat, satis non esse, quod sumus auditores tantum; sed necessum est, ut & sumus factores Verbi. Qui enim perspexerit in legem perfectam libertatis, & permanserit in ea, non auditor obliviosus factus, sed factor operis, hic beatus in facto suo erit.**

SAEPE ingeminat, nil prodesse, si fidem quis dicat se habere, opera autem non habeat; siquidem & daemones credant: fides autem sine operibus mortua sit. Non praetermittendae hic sunt duae sententiae. Prima est: *Deum superbis resistere; humilibus autem dare gratiam.* Expromptit illam Jacobus ex Test.

Epistola S. Jacobi.

(1) *ibid.* a. 8. 9. (2) Tit. II. III. 5. Eph. II. 8 (3) Jac. II. 14. (4) Heb. III. 13. IV. 16. (5) Op. imp. l. 3. c. 85. (6) XIII. 2. *Et hospitalitatem nolite oblivisci, per hanc enim latuerunt quidam, Angelis hospitio receptis: diu tamen vix hanc rursus exloantur Augustinus. Stob. de Mor. c. 7. t. 28. Αποσιγητων οὐδενος οὐδεως οὐδετι.* (7) in Sen. qu. 41. (8) Jac. I. 5. &c. (9) Serm. 159.

vetere; ubi habetur in libro Prov. secundum graecum Codicem LXX. Altera immediate sequitur: *Resistite autem diabolo, & fugiet a vobis. Appropinquate Deo, & appropinquabit vobis.*

Epistola D.
Petri.

3. S. PETRUS in prima sua consolatur fideles, vocans eos *gens electum*,² qui aliquando non populus, nunc autem populus Dei; qui non consecuti misericordiam, nunc autem misericordiam consecuti. Revocat item in memoriam ipsis, Deum sine³ acceptione personarum iudicare secundum uniuscuiusque opus. Repetit adductum jam dictum Jacobi, quia *Deus superbis resistit; humilibus autem det gratiam*. Sed in altera insigne ipsis mittit documentum, ut nimirum, dum omnium ac sollicitudine deposita vocationi & gratiae, ultra quam oporteret, confidunt, non negligant ea, quae de suo ab ipsis conferri necessum est. Quapropter magis dicit *Fratres satagate, ut per bona opera certam vestram vocationem faciatis, & electionem.*⁴

4. DIGNA animadversione est investiva Divi Petri in eos, qui *Dominationem*, hoc est auctoritatem, contemnent, *audaces, sibi placentes, sectas non metuant introducere blasphemantes.*⁵ Observat, eos sequacibus suis liberatam a subiectione legis promittere, cum ipsi servi sint corruptionis; quoniam a quo quis superatus est, huius sit servus. Ipsos proinde cum sub peccatorum dominatu sint, eorum quoque, licet ea subdole tegant, verè servos esse. Capite 3tio affirmat, dilationem, & longanimitatem Domini ex eo provenire, quod *nohnt aliquos perire, sed omnes ad poenitentiam reverti.*

Epistola S.
Joannis.

5. IN Epistola Joannae, quam Augustinus cum aliis Authoribus, multisque antiquis MSS. Parthis inscriptam dicunt, sequentia legere est effata. *Si dixerimus, quoniam peccatum non habemus, ipsinos seducimus, & veritas in nobis non est. Sed & si quis peccaverit, advocatum habemus apud Patrem J. C. justum. Et ipse est propitiatio pro peccatis nostris; non pro nostris autem tantum, sed etiam pro totius mundi. Qui dicit, se nosse eum, & mandata eius non custodit, mendax est. Haec est enim charitas Dei, ut mandata eius custodiamus, & mandata eius gravia non sunt. In illud, quod Joannes hic affirmat, non reperiri hominem expertem peccati, ita Augustinus: *Acute autem sibi videntur dicere, quasi nostrum hoc nullus ignoret, quasi nosse nolimus, non peccamus; nec praecipere Deus homini, quod esset humanae impossibile voluntati, sed hoc non vident, quod ad**

nonnulla superanda, vel quae male cupiuntur, vel quae male metuntur, magnis aliquando, & totis viribus opus est voluntatis; quas non perfectè in omnibus adhibuitos praevit, qui per Prophetam veridicè dici voluit: *Non justificabitur in conspectu tuo omnis vivens.* In illud porro, quod praepcepta gravia non sint, ita differit: *8 Eo ipso, quo firmissimè creditur, Deum justum, & bonum impossibilia non potuisse praecipere, hinc admonemur, & in facilibus, quid agamus, & in difficilibus, quid peccemus. Omnia quippe sunt facilia charitati. Et alio in libro: *9 Nec aliam ob causam Scriptura commemorat, non esse gravia Divina praepcepta; nisi ut animum, quae illa gravia sentit, intelligat, se nondum accepisse vires, quibus talia sint praepcepta Domini, qualia commendantur; levia scilicet, atque suavia; & oret gemitu voluntatis, ut impetret donum facilitatis.**

6. DE quibusdam Profelytis, qui, ut sectarum coryphaei evaderent, postmodum defecerant, dixit Joannes: *10 Si fuissent ex nobis, permansissent utique nobiscum.* In quem locum S. Augustinus, in relicto nobis de hac Epistola Commentario, hujusmodi homines vocat Antichristos, atque ita exponit: *11 Sed de voluntate sua quisque aut Antichristus, aut in Christo est. Quae explicatio speciatim comprobatur effato illo Apocalyptico: *12 Ecce sto ad ostium, & pulso. Si quis audierit vocem meam, & aperuerit mihi januam, intrabo ad illum. Hinc merito etiam alibi dixit Noster: *13 Neque illi, qui noluerunt venire, debent alteri tribuere, sed tantum sibi. Habemus eodem libro: *14 Esto fidelis usque ad mortem; & dabo tibi coronam vitae; occurruntque iteratò hae sententiae: *Juste, & vera sunt viae tuae Rex Saeculorum. Vera & justa ju licia tua. *15 Praemissum fuerat, beatos esse illos, qui decesserunt in gratia: opera enim illorum sequuntur illos.******

7. CORONIDEM disquisitioni huic nostrae imponemus observando, quòd in postremo hoc libro S. Scripturae iterum atque iterum commendetur timor Dei. *Timete Dominum, & date illi honorem.* S. Paulus cohortatus nos fuit *ad persistentiam sanctificationem nostram in timore Dei.* In veteri Testamento timor Dei nuncupatur *fons vitae, & initium sapientiae;* commendemurque, ut servemus timorem eius; & in illo veterascamus: *quoniam nihil melius sit, quam timor Dei.* Ad virtutum christianarum exercitia Augustinus ait viam aeterni timore. *16 Timor praeparat locum charitati. . . opus est*

Timor Dei
commendatur in
Scriptura.

(1) IV. 7. (2) 1. Pet. II. 9. (3) I. 17. (4) 2. Pet. I. 10. (5) II. 10. (6) 1. Jo. I. 8. II. 1. 4. V. 3. (7) de Pecc. mer. l. 2. c. 3. (8) de Nat. & Gr. c. 69. (9) de perf. Just. n. 21. (10) II. 19. (11) in Epist. Joan. Tr. 3. n. 5. (12) Apoc. III. 20. (13) de Quaes. 83. qu. 68. Apoc. II. 10. (14) XV. 3. XIV. 13. (15) Apoc. XIV. 7. 2. Cor. VII. 1. Prov. XIV. 27. Eccl. I. 16. II. 6. XXIII. 37. (16) in Ep. I. Jo. Tr. 9. n. 4.

ergo, ut intret timor primò, per quem veniat charitas. Monuit Servator, nè ab iis quis sibi timeat, qui soli corpori nocere possunt; sed ab eò potiùs, qui postquam occiderit, habet potestatem mittere in gehennam. ¹ Bonus est iste timor, docet Aug. ² utilis est.

Anacephala-
leosis anti-
lissima.

VIII. Atque hæc, quæ ex novo, veterique Testamento collegimus, sufficiant ad pernoscenda penitus Dogmata Scripturæ, quoad ea minimùm, quæ hic pertractantur. Poterant & alia plura proferri loca, quæ res passim easdem repetunt. Ex multis Augustini effatis eò respicientibus adduci omnia haud poterant. Præcipuarum tamen ejus interpretationum aliis in libris fiet mentio. Videat jam amabo, quisquis Religionis spiritu ducitur, non cæco animi impetu, annon solà hæc re Janfenianum, Quesnellanumque systema totum concutiatur, & ruat? Quisquis demum perspicaci dotatus ingenio, & hujusmodi controverfiarum, studiorumque non planè rudis fuerit, citra dubium perspiciet, 101. Propositiones ex illis s. enasci, aut eodem alias rectà, alias obliquà vià deducere. Videbit proinde non posse non censurà dignas omnes esse, & falsas. Si enim ex Scripturà antilogiarum congeriem efficere non volumus, nullum illius enuntiatum officere potest libertati, quippe quàm frequenter adeò, & validè inculcat. Hinc est, quòd quocumque demum modo à scholis Catholicis exponatur virtus, atque efficacia gratiæ; omnes tamen ità eam explicent, ut intactum consistat arbitrium, probè scientes, voluisse Conditorem relinquere hominem in manu consilii sui. ³ Quæcumque item ratione ab iisdem intelligatur destinatio ad gloriam, executio tamen semper refertur ad meritum; quippe quod libertatem supponit. Quo fit, ut omnes loci Scripturæ, qui quidem de prædestinatione loquuntur, evertant ex ipsarum mente, ac subruant systema illud, quo hominis arbitrium planè concidit. Quotusquisque demum est, qui non advertat, illas ipsas etiam propositiones, quæ ab ejusmodi doctrinis longiùs recedere videntur, aliò non spectare, quàm ut nullas esse harum proscriptiões ipsi inde evincant; possintque 101. ope illas quinque cum aliis inde derivatis tueri.

2. At qui obsecro cum Divinis conciliari Oraculis possent id genus paradoxa? Vidimus non semel duntaxat, atque iterum, sed millies, facillè, variisque modis summà cum energià in SS. Libris reperi, non juberi ea à Deo, quæ facultatem nostram excedunt. Non permitti, ut supra vires tentemur; appositum nobis esse bo-

num, & malum, optionemque penes nos esse, præmiùmque pro eo, atque elegerimus, obventurum nobis esse, vel supplicium. Quomodo igitur perpensis his omnibus Christianus, qui fidei, morumque regulas ex Verbo Divino repetendas fateatur, docere potest, & tueri, quòd aliqua præcepta sub hominis justè potestatem non cadant; quòd gratia illos deficiat; quòd interiori gratiæ nunquam resistatur; quòd ad libertatem, atque ad merendi & demerendi facultatem satis sit, nullam invitis nobis vim inferri, neque opus sit, ut hanc vel aliam amplecti partem quis possit? Quæ demum antilogiæ erunt, si hæc non erunt? Centies jam vidimus, quomodo vocet peccatores Deus, quomodo eas exstimulet ad pœnitentiam, quomodo desideret, ut respiscat impius, nemòque pereat. Falsà hæc omnia forent & fraudum plena, si, qui peccavit, is ad quemcunque actum bonum, ut docet Quesnellus, quin & ad faciendam orationem amitteret facultatem; errassetque Servator noster, dum innuit sceleratis Pharisiæis, ut noxas suas eleemosynæ largitione redimerent. Vidimus, Redemptorem esse propitiationem non pro nostris solum, sed & pro totius mundi peccatis. Vidimus, quomodo stet ad ostium, & pulset, ut ingrediatur ad aperientem, quomodo idem sæpenumero voluerit, non volentibus hominibus. Quæ igitur fronte procedere eò quis poterat, ut auderet asserere, sinè gratià illà, quæ reipsà actum producat, non solum boni nihil effici; sed nè fieri quidem posse? Quem admodum igitur in propositionibus, quæ hoc in systemate ceterarum sunt quasi capita; ità & qui reliquas, quarum plures idem; at phrasi diversà enunciant, expendit, easque cum illis, quæ ex novo veterique Testamento colligimus accuratè contulerit, directam semper in iis oppositionem deprehendet, eamque perpetuam. Docet pluribus in locis Scriptura, Christum mortem oppetiisse pro omnibus, omniumque extitisse Redemptorem. At Author propositionum damnatarum pro primogenitis, id est pro electis, mortuum contendit. Scriptura docet, etiam sinè lege facere ea, quæ lege jubentur; at ille, eum, qui gratià excidit, mera patrare flagitia, nec liberum esse nisi ad malum. Scriptura: quòd salutem consecutus sit, quicumque ad Deum recurrerit; quòd remedium peccatorum esse debeat precario; quòd continuò justitiam adeptus sit Publicanus, qui summissio animo dixerat: *Domine! propitius esto mihi peccatori.* Contrà insignis hic Magister: quòd dum preces fundit pecca-

Antithesis
Scripturæ
& Quesnelli

(1) Luc. XII. 5. (2) in Pf. CXXVII. n. 8. (3) Eccles. XV. 14.

tor, novum crimen incurrat. Scriptura docet, quod Caelum sit *merces, retributio, corona justitiae*, quae datur ad mensuram actionum, quas juvante Deo operati fuimus: ac proinde, quod partem earum sibi vendicet homo, eique sint liberae. Hic Author ex adverso, quod sint effectus à gratiae omnipotentia profectus, eo ferè modo, quo Deus res condit ex nihilo, quo ad vitam revocat mortuos, quo jubet, quo solus efficit omnia. Scriptura: quod nec gratia nobis adimat facultatem perpetrandi mali; neque concupiscentia faciendi boni cum adjutorio Divino. At Author ille: quod omnis gratia non sit aliud, quam Dei omnipotens voluntas; unde & semper insuperabilis sit; quodque sine ea nullius unquam boni capax sit voluntas. Scriptura: quod Deus omnes quidem cuperet salvos, quodque saepe voluerit, nolente, & oblucente Jerosolyma? Author ille: quod, quidquid Deus vult, indubitate fiat, nullo interim voluntatis diversae facto discrimine. Unde, si multi non credunt, si non rectè vivunt, si salutis jacturam faciunt, id, ut ille quidem existimat, inde est, quod nolit Deus. Scriptura: quod in potestate nostrà non sit credere, immò sine gratià praeveniente nè dicere quidem *Domine JESU!* Hic Author: quod non detur gratia prior fide, nec detur nisi virtute, atque efficacità fidei. Scriptura: quod abundaverit gratia, ubi abundabat delictum; quod per merita Salvatoris gratis adepti sumus justitiam, salique evaserimus per regenerationem, & Spiritum S. diffusum in cordibus nostris. Hic Author: quod post Adæ peccatum non in nobis ipsis recipiamus gratiam, quodque hoc præcipuum atque essentiale discrimen sit inter gratiam, quae statui innocentiae, & eam, quae nobis concessa fuit.

3. CELEBRE in SS. Paginis dogma est, tres esse Virtutes theologicas, omnesque esse necessarias. Laudantur quidem in illis eae, quas cardinales dicimus, tanquam hominibus comprimis utiles, & proficuae. At Quesnellus solam Deo charitatem esse acceptam, solam hanc ab ipso coronari, caeteraque omnia pro nihilo, immò pro re vitiosa, & peccaminosa reputari contendit; omnem Religionem caritati non generatim tantum, sed pro singulari etiam virtute acceptae includens. Alias vicissim vult, Deum universam Religionem fide & precibus, ceu in summà quâdam, fuisse complexum: quasi verò Sacrae Literae in cultu, in ceremoniis, & Sacramentis tanquam Religionis nostrae partibus nos non infi-

tuissent. Notatu insuper dignum est, quod contra doctrinam illam Servatoris, quod maxima praecepta sint amor Dei, & proximi, homo ille de hoc secundo parum admodum labore. Extollit saepenumero in utroque Testamento timorem Dei, tanquam virtutem supra vires naturae positam; nosque etiam cohortatur ad pertimescenda aeterna supplicia. At natus heri Praedicator iste omnia haec iterum, iterumque fugillat; omnemque timorem, tanquam si belluina perturbatio foret, respuit. Saepè in Divinis Oraclis fit mentio Ecclesiae, aut variarum Ecclesiarum, significatâ hoc nomine universâ orthodoxorum in Christo baptizatorum turbâ, tametsi nonnulli eorum gravissima etiam incurrerint peccata. Verùm Novator noster affirmat, non coalescere Ecclesiam, nisi ex praedestinatiss, justisque. Legimus in Evangelio, non praevalituras unquam portas inferni, adhiurumque Jesum Christum Ministris suis usque ad consummationem saeculi. In propositionibus verò proscriptis habetur, obtorpuisse senio Ecclesiam, omnesque adversus veritatem conjurasse potestates. Unde juxta illas derelicta jam tum est à Deo Ecclesia, proximèque abest ab interitu. ¹ *Quod enim antiquatur, & senescit, prope interitum est.* Discimus ex Apostolo, non debere omnes Doctoris sibi partes sumere volutando sacros Codices sine ope alienâ, sed debere homines scientiâ non instructos ad eos recurrere, qui hanc praediti sunt. Contrâ hic Author praedicat, utile, immò necessarium esse omni hominum generi, & singulis quibusque, ut in Scripturae intelligenda mysteria suo Marte incumbant. In summâ: opiniones, quas prouit in reflexionibus moralibus, ad unum omnes reprobatae sunt in Verbo Divino, atque aperte jugulatae; uti deprehendere facili negotio poterit, quisquis ingenii, & doctrinae lumine praevalente, sigillatim, quae tribus his libris complexi fuimus, excutiet, atque expendet. Non est proinde, cur miremur, fuisse etiam illas Vaticano fulmine ustulatas. Admiratione potius dignum est, tot de hac condemnatione fieri querelas, tamque multos in desperatis adeò opinionibus tuendis omnem suam operam incassum consumere.

4. CLAUDEMUS hunc librum unicâ adjectâ animadversione, quae sanè praetermittenda non est. Habemus in Evangelio, quod Christo discipulos interroganti, quem se crederent, solus ex templo Petrus responderit: *Tu es Christus Filius DEI vivi!* cui proinde Redemptor: ² *Beatus es Simon Bar-Jona, quia cavo, & sanguis*

Etymon vocis Petrus.

(1) ad Hebr. VIII, 13. (2) Math. XVI, 17.

non revelavit tibi, sed Pater meus, qui in Caelis est. Et ego dico tibi, quia tu es Petrus, & super hanc petram aedificabo Ecclesiam meam, & portæ inferni non prævalebunt adversus eam. Et tibi dabo claves regni Cælorum, & quodcumque ligaveris super terram, erit ligatum & in Cælis. Nomen, aut cognomen Cephas, quod in Syriaco petram significat, impositum à Salvatore Simoni fuit, quamprimùm ad ipsum à fratre adductus fuit, ut est apud Joannem. ¹ Evangelographi in Græco reddiderunt Πέτρον, quia in illâ linguâ & πέτρος dicitur, & πέτρα. Immo in hoc vocabulo masculinâ inflexione uti solent Scriptores Attici; neque defunt in idoneis Scriptoribus exempla. Strabo ter ita habet in unâ, eadêmque periodo. ² Retinuit hoc fideliter versio latina, cum meliùs etiam hoc modo ad viri se nomen vox ita accommodet. Consideremus jam, præsentem fuisse Discipulos, Christumque soli Petro, quem per nomen Patris sigillatim designabat, dixisse, beatum illum esse ob habitam revelationem supernam, quæ certè ad ipsam solum pertinebat; velle item se petræ huic suam inædificare Ecclesiam, portæque inferni nunquam adversus illam prævalituras; commissurum se ipsi claves, & quantum ligaverit in terris, tantum quoque ligatum iri in Cælo. Quo igitur pacto propositionum 101. proscriptio omni adhibitâ solennitate à Petri Successore decreta prætendi poterit erronea, aut invalida ab eo, qui fidem habet Scripturæ.

CUM S. Petrus à Salvatore in signum, quod eximium aliquod documentum daturus esset, ter interrogatus, num se plus, quàm ceteri diligeret, ter quoque respondisset, se diligere, quid ei reposuit Christus? *Pasce agnos meos, ³ pasce oves meas.* Erat igitur dilectio Petri superior, quàm ea, quæ erat in ceteris, ac proinde soli ipsi propria. Atque per hanc porro effectum fuit, ut omnibus ipsum Dominus præficeret, juberetque oves, & agnos pascere. Est igitur & Successorum, pa-

scere quemvis de grege, cujuscunque demum ille conditionis fuerit. Quis est, qui ignoret, per *pasce* intelligi docere, instituire, corrigere? Quis igitur obedientiam detrectare possit, oblectarique in materiâ dogmaticâ adversus summi Pontificis solennem decisionem, eamque à Catholicis quibusque Diocesibus cum veneratione admissam?

5. DICEBAT aliquando Christus ad Petrum præsentibus ceteris Apostolis, tentandos eos fore à satanâ; sed rogasse se pro eo, ut non deficiat fides sua, & ipse aliquando conversus confirmet fratres suos. ⁴ Loquebatur itaque ipsi, non ceteris; quia alios ipsi committebat regendos. Nequit itaque fieri, ut fides & sana doctrina in D. Petri sede deficiat; spectâtque ad hanc ipsam sedem, omnes reliquos in eadem confirmare. Quam ob rem necessum est aut fidem derogare Evangelio, aut Bullam *Unigenitus* pro regulâ indubitâ, & verace admittere. Idem dictum esto de anterioribus, quibus Jansenii, Baji, aliorumque hujus fursuris hominum doctrinæ ustulatae fuerunt, atque proscriptæ; idque eò magis, quòd Decreta jam dicta, uti & hoc postremum, ab Ecclesiâ universâ, ejusque Catholicis Pastoribus lubenti animo admissa fuere, plausuque excepta; exceptis duntaxat paucis quibusdam sectæ huic miserum in modum adhærescentibus; quod in omnibus anathematis Conciliorum etiam Oecumenicorum, primorumque sæculorum semper evenit. Nihil itaque ad obsoletarum, explosarumque hujusmodi propositionum internoscendum venenum, atque ad Bullæ hujus & æquitatem & supremam autoritatem intelligendam ampliùs desideratur, quàm ut quis veteris, novique Testamenti dogmata, & præcepta accuratè discutiat.

VERUM pertexere nos oportet telam, quam cepimus; appellentes jam animum ad indagandas, proferendasque in medium Opiniones & Dogmata priorum Æræ Christianæ Sæculorum in argumento, quod hic versandum suscepimus.

(1) Jo. I. 42. Tu es Simon filius Jonæ; tu vocaberis Cephas, quod interpretatur Petrus. (2) Strab. l. 17. p. 1173. α πέτροι. (3) Jo. XXI. 15. Diligis me plus his? pasce agnos meos; 17. pasce oves meas. (4) Luc. XXII. 31. Simon, ecce satanas expetivit vos &c. Ego autem rogavi pro te &c.

FINIS LIBRI TERTII.

HISTORIÆ THEOLOGICÆ

LIBER IV.

Complectitur Dogmata & Opiniones SS. Patrum, aliorumque Scriptorum prioribus tribus Æræ Christianæ Sæculis.

I. **A**postolorum jam inde ætate us- insurrexerunt sectæ, quæ quidem de pro-
aque ad quinti sæculi initium nullæ posito adversus hæc dogmata animos, &